İşçi - İşveren İlişkileri
Gönderen Kadir Hatipoglu - Nisan 27 2023 03:00:00

İŞÇİ - İŞVEREN İLİŞKİLERİ İnsan diğer canlılara göre farklı yeteneklere ve üstün meziyetlere sahip olarak yaratılmıştır. Bu yetenekleri, akıl yürütme, fikir üretme, konuşma- yazma kabiliyeti, muhakeme ve mukayese yapabilme yetenekleri olarak sıralayabiliriz. Kur'an'daki; İnsan hür iradesiyle bu kabiliyetlerini iyi ya da kötü şekilde değerlendirme yetkisine sahiptir. Bunu da ancak çalışma yoluyla sağlayacağı açıktır. Yüce Allah insanı, yaptığı her türlü iş ve eylemlerinden sorumlu tutarak hesaba çekeceğini de özellikle bildirmektedir. O وَلَتُسْأَلُنَّ عَمَّا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ "Yaptıklarınızdan mutlaka sorumlu tutulacaksınız" (Nahl, 93) buyurarak hesap gününü hatırlatmış, böylece bir takım haksızlıklara tevessül edilmemesini istemiştir. وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَى   وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur. Ve çalışması da ileride görülecektir. (Necm, 39-40.) Allah'ın her kuluna kabiliyet ve çalışmasına göre bir takım nimet ve imkanlar vereceği, başkalarının ellerindekine göz dikerek onların hasretini çekerek ömür geçirmek yerine, elleriyle kazandıklarının değerini bilmeleri (Nisa, 32.), ahiret hayatı için çalışırken dünyadan da nasibin unutulmaması وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِن كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ Allah'ın sana verdiğinden (O'nun yolunda harcayarak) ahiret yurdunu iste; ama dünyadan da nasibini unutma. Allah sana ihsan ettiği gibi, sen de (insanlara) iyilik et. (Kasas, 77.) çalışmanın daima İslam

Dini'nin istediği meşru yolda olması gerektiği (Bakara,114.) vurgulanmış, belirtilmiştir (İsra, 18-19; Enbiya, 94; Dehr, 22.) Hz. Peygamber öncelikle her konuda olduğu gibi bu konuda da dolu dolu bir hayat sürmüştür. Daima çalışmış ve zamanını en iyi ve verimli şekilde planlamıştır. Aralarında yaşadığı, eğitim-öğretim ve gelişmeleri ile yakından ilgilendiği sahabilere: "İki günü birbirine eşit olan ziyandadır, aldanmıştır." (Keşfü'l-Hafa, 11,323.) buyururken O, her türlü başarı, gelişme ve ilerlemenin zamanı en iyi, en planlı bir şekilde kullanmanın gereğini ifade etmiştir. İslam'da Çalışma İslam, başarının sırrını çalışmak olarak açıklar. Başarıyı yakalamak için de yukarıda sayılan meziyet ve yeteneklerin atıl olarak bırakılmayıp, harekete geçirilmesini ister. Nitekim Kur' an; "Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur" (Necm, 39) ihtarında bulunur. Her toplumda bir üretenler, bir de tüketenler sınıfı vardır. İnsanın yaratılış amacı sadece dünyasını mamur etmek değildir. Hem dünyadaki asıl ihtiyaçlarını en mükemmel şekliyle karşılamak için çalışacak, hem de ahirete ait kemalatın elde edilmesi için son derece gayret gösterecektir. Bu, İslam'ın dünyada huzur ahirette ebedi saadet parolasıdır.
وِمِنْهُم
مَّن يَقُولُ
رَبَّنَا
آتِنَا فِي
الدُّنْيَا
حَسَنَةً
وَفِي
الآخِرَةِ
حَسَنَةً
وَقِنَا
عَذَابَ
النَّارِ "Ey Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver" (Bakara, 201) ayetinde verilen mesaj da budur.(Diyanet Derg.71/39) Sosyal Hayatta Ekonomik Farklılık Kur'an ekonomik hayatın temelinde, insanlar arasındaki ekonomik farklılığın bulunduğunu haber verir.
أَهُمْ
يَقْسِمُونَ
رَحْمَةَ
رَبِّكَ
نَحْنُ
قَسَمْنَا
بَيْنَهُم
مَّعِيشَتَه&#16
15;مْ فِي
الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا
وَرَفَعْنَا
بَعْضَهُمْ
فَوْقَ
بَعْضٍ
دَرَجَاتٍ
لِيَتَّخِذَ

بَعْضُهُم
بَعْضًا
سُخْرِيًّا
وَرَحْمَتُ
رَبِّكَ
خَيْرٌ
مِّمَّا
يَجْمَعُونَ
 "Rabbinin rahmetini onlar mı paylaştırıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için kimini ötekine derecelerle üstün kıldık. Rabbinin rahmeti onların biriktirdikleri şeylerden daha hayırlıdır." (Zuhruf, 32.) Fizik dünyada geçerli olan bir kanunun, sosyal hayata da hakim olduğunu bu ayetten öğreniyoruz. Atmosferdeki ısı farkları, nasıl atmosferin hareketini ve bu da rüzgar, yağmur, kar, dolu gibi oluşumları sağlıyorsa; yeryüzündeki eğim farkları, suların akmasını, eşyanın yuvarlanmasını sağlıyor. Kısaca bir hareket ve etkileşime sebep oluyorsa, tıpkı bunun gibi, ekonomik farklılaşma da sosyal hayatın devamını sağlayan ekonomik faaliyetlerin esasını oluşturuyor. Şu halde, herkesin eşit ekonomik imkanlara sahip olduğu bir dünya; iş hayatının, daha doğrusu hayatın durduğu bir dünya demektir. İslam, insanın önüne ana hedef olarak ölüm ötesi hayatın mutluluğunu koyar, fakat o mutluluğun üretileceği yer olarak bu dünyayı belirler. Buradaki başarı için de çalışmayı temel, kaçınılmaz bir şart olarak öngörür. İşte bu noktada güzel Türkçemizin, "alın teri" diye ifadeye koyduğu "helal kazanç'" kavramı ön plana çıkar. Helal kazanç dünyası için herkes kendi yetenekleri oranında hayatının yaşanır hale gelmesine katkıda bulunacak, çalışacaktır. Herkes kendi elinin emeğine sahip olacak, başkalarına yük olmaktan kaçınacaktır. Herkes bilmeli ki:
عَنْ رَسُولِ
اللَّهِ - صلى
الله عليه
وسلم - قَالَ «
مَا أَكَلَ
أَحَدٌ
طَعَامًا
قَطُّ
خَيْرًا مِنْ
أَنْ
يَأْكُلَ
مِنْ عَمَلِ
يَدِهِ ،
وَإِنَّ
نَبِىَّ
اللَّهِ
دَاوُدَ -
عَلَيْهِ
السَّلاَمُ -
كَانَ
يَأْكُلُ

مِنْ عَمَلِ
يَدِهِ "Hiç kimse elinin emeğinden daha hayırlı bir yemek yememiştir. Allah'ın nebisi Davud (a.s.) da kendi elinin emeğinden yerdi."(Buhari,Sahih, Büyü, 15. Bunun yanında hemen hemen tüm peygamberler bir meslekle meşgul olmuşlardır. Hz. İdris terziydi, Hz. İsa marangozdu, Hz. Musa çobandı, Hz.Davud demirci olup ilk defa zırh yapan kişiydi. Hz. Peygamber de yıllarca tüccarlık yapmıştır. Şüphesiz çalışma denilince hem bedeni, hem fikri çalışma akla gelecektir. İnsanlık, çalışmanın bu iki türü arasında bir tercih yapma şansına sahip değildir. Kur'an aklı kullanma, düşünme konusunda insana ciddi anlamda öğütler yöneltmekte, aklını kullanmayanların geleceğinin iyi olmadığını önemle vurgulamaktadır. Çalışmak ama Helalinden İslam, insana çalışmayı emredip te onu hırsları, kaprisleri, bencilliği ile baş başa bırakmamış, onun bu olumsuzluklarını törpüleyecek kuralları da koymuştur. Bu kuralları helal kazanç formülü ile ifade etmek mümkündür. Helal kazanç için birinci şart, emeğin meşru biçimde harcanmasıdır. Dinin yasakladığı iş alanlarında rızık aramak meşru değildir. Bu sebeple faiz, kumar, hırsızlık, gasp ve benzeri yollarla mal edinme yasaklanmıştır. Kullanımı yasak olan malların üretiminde çalışmak ta haramdır. Alın Teriyle Yapılan Bir İbadet: Emek Allah'ın bize yüklemiş olduğu her türlü dünya ve ahiret işinin, O'nun emri olduğu için yine O'nun rızasına uygun olarak yapılmasının daima nafile birer ibadet olduğu bilinen bir hususdur. İslam dini, başkalarının hak ve hukuklarını gözeterek ve haramlardan da sakınmak kaydı ile her türlü geliri meşru kazanç saymıştır. Bu, ister emek sarf edilerek bizzat çalışmak suretiyle kazanılmış olsun, ya da miras hibe v.s. gibi hukuki bir yol ile elde edilmiş olsun. Önemli olan husus, gelirin meşru sayılan yollardan elde edilmiş olmasıdır. Kazancın belli bir ölçüsü ve miktarı da yoktur. Herkes meşru yollardan istediği kadar servet ve mülk edinme hakkına sahiptir. Bu hak kısıtlanamaz. Kazanç ve mülk edinmenin vasıta ve yollarından birisi de elemeği ile kazançtır. İslam hukukunda emek, en makbul ve muteber kazanç vasıtası olarak değerlendirilmiştir. عَنْ
أَنَسِ بْنِ
مَالِكٍ
أَنَّ
رَجُلاً مِنَ
الأَنْصَارِ
جَاءَ إِلَى
النَّبِىِّ
-صلى الله عليه
وسلم-
يَسْأَلُهُ
فَقَالَ «
لَكَ فِى
بَيْتِكَ
شَىْءٌ ».
قَالَ بَلَى
حِلْسٌ
نَلْبَسُ
بَعْضَهُ
وَنَبْسُطُ

بَعْضَهُ
وَقَدَحٌ
نَشْرَبُ
فِيهِ
الْمَاءَ.
قَالَ «
ائْتِنِى
بِهِمَا ».
قَالَ
فَأَتَاهُ
بِهِمَا
فَأَخَذَهُم&#16
14;ا رَسُولُ
اللَّهِ -صلى
الله عليه
وسلم-
بِيَدِهِ
ثُمَّ قَالَ «
مَنْ
يَشْتَرِى
هَذَيْنِ ».
فَقَالَ
رَجُلٌ أَنَا
آخُذُهُمَا
بِدِرْهَمٍ.
قَالَ « مَنْ
يَزِيدُ
عَلَى
دِرْهَمٍ ».
مَرَّتَيْنِ
أَوْ
ثَلاَثًا
قَالَ رَجُلٌ
أَنَا
آخُذُهُمَا
بِدِرْهَمَي&#16
18;نِ.
فَأَعْطَاهُ&#16
05;َا إِيَّاهُ
وَأَخَذَ
الدِّرْهَمَ&#16
10;ْنِ
فَأَعْطَاهُ&#16
05;َا
الأَنْصَارِ&#16
09;َّ وَقَالَ «
اشْتَرِ
بِأَحَدِهِم&#16

14;ا طَعَامًا
فَانْبِذْهُ
إِلَى
أَهْلِكَ
وَاشْتَرِ
بِالآخَرِ
قَدُومًا
فَأْتِنِى
بِهِ ».
فَفَعَلَ
فَأَخَذَهُ
رَسُولُ
اللَّهِ -صلى
الله عليه
وسلم- فَشَدَّ
فِيهِ عُودًا
بِيَدِهِ
وَقَالَ «
اذْهَبْ
فَاحْتَطِبْ
وَلاَ
أَرَاكَ
خَمْسَةَ
عَشَرَ
يَوْمًا ».
فَجَعَلَ
يَحْتَطِبُ
وَيَبِيعُ
فَجَاءَ
وَقَدْ
أَصَابَ
عَشْرَةَ
دَرَاهِمَ
فَقَالَ «
اشْتَرِ
بِبَعْضِهَا
طَعَامًا
وَبِبَعْضِه&#16
14;ا ثَوْبًا ».
ثُمَّ قَالَ «
هَذَا خَيْرٌ
لَكَ مِنْ
أَنْ تَجِىءَ
وَالْمَسْأَ&#16
04;َةُ نُكْتَةٌ
فِى وَجْهِكَ
يَوْمَ
الْقِيَامَة&#16

16; إِنَّ
الْمَسْأَلَ&#15
77;َ لاَ
تَصْلُحُ
إِلاَّ لِذِى
فَقْرٍ
مُدْقِعٍ
أَوْ لِذِى
غُرْمٍ
مُفْظِعٍ
أَوْ دَمٍ
مُوجِعٍ “Ensardan biri Peygambere gelip kendisinden dilendi. Peygamber efendimiz o kişiye: “Evinde bir şey yok mudur? Diye sordu. Adam: “Evet bir hasır ve bir de su kabımız vardır. dedi. Resulullah: “Git onları bana getir.” Dedi. Onları getirince iki dirheme satmış. Dirhemleri de adama vererek dedi ki: “Bir dirhemle çocuklarına yiyecek al, diğer dirhemle de bir balta satın al ve bana getir.” Adam baltayı getirince peygamber baltaya bir sap taktıktan sonra adama: “Al götür onunla odun kes sat, geçimini sağla, seni on beş güne kadar görmeyeyim.” buyurdu. Adam da gidip odunculuk yapmaya başladı ve peygamberin yanına on dirhem kazanmış olarak döndü. Peygamber efendimiz adama “Bu senin için, yüzünde dilencilik lekesi olduğu halde yanımıza gelmekten daha iyidir.” (İbn Mace, Ticaret, 282) buyurdu. Emek, insanın bedenen veya zihnen ya da her ikisini kullanarak bir hedefe yönelik gayeli faaliyeti ve işleridir. Halk arasında, "el emeği, göz nuru, alın teri" diye tabir edilir. Toplumun her kesiminde icra edilen tüm faaliyetleri kapsar. Bu faaliyetler çeşitli maksat ve gayelere yönelik olabilir. Örneğin, bireysel olabileceği gibi, toplumsal faaliyetler de olabilir. Yeterki içinde alın teri, el emeği, göz nuru olsun. Ancak böyle bir kazançla huzura ulaşılır. Allah'ın rızasına uygun olan davranış da budur ki, Peygamber (s.a.v): "Muhakkak sizden birinizin sırtında odun toplaması, herhangi bir kimseden dilenmesinden hayırlıdır; o kimse ister versin, ister vermesin." (Riyazü's-Salihin Trc. 1/568.) buyurmuştur. Çünkü, dinimizde asalaklığın ve zilletin yeri yoktur. Ayrıca dinimiz çalışmayı da bir ibadet olarak değerlendirmiştir. Nitekim Peygamber (s.a.v)'in de hazır bulunduğu bir yerde güçlü-kuvvetli birinin geçtiği görülür. Bunu gören Ashab: "Ya Rasülallah! Keşke bu adam Allah yolunda çalışsa" derler. Peygamber (s.a.v)'de: "Eğer bu adam, küçük çocuklarının rızkını kazanmak için çıkmışsa Allah yolundadır, ihtiyar anne-babasının ihtiyaçlarını karşılamak için çıkmışsa yine Allah yolundadır, kendi ekmeğini kazanmak için çıkmışsa yine Allah yolundadır. Şayet gösteriş için, böbürlenmek için çıkmışsa, işte o zaman şeytan yolundadır." (Et- Teriğib ve't- Terhib 2/524.) cevabını vermiştir. Hz. Peygamber her fırsatta çalışma ve kazanmayı teşvik etmiştir:
عَنِ
النَّبِىِّ
-صلى الله عليه
وسلم- قَالَ «
التَّاجِرُ
الصَّدُوقُ
الأَمِينُ

مَعَ
النَّبِيِّينَ
وَالصِّدِّيقِينَ
وَالشُّهَدَاءِ "Doğru ve kendine güvenilir tüccar, yarın kıyamet günü peygamberler, sıddikler ve şehitlerle haşronulacaktır." (Tirmizi,   Buyu, 1252) "Helal kazanç temin etmek için çalışmak cihattır." (1212-Kudai, Müsnedü'ş-Şihab, I,83 nr. 56.) "Dünya işlerinizi ıslah edip yoluna koyunuz, ahiretinizi de ihmal etmeyip onun için çalışınız," (İbn Mace, nr. 2142) Hz. Peygamber bu hadisleri ile de dünya-ahiret dengesinin kurulmasını temine çalışmaktadır. Rasulüllah, durmadan çalışmaya, kazanmaya ilerlemeye teşvik etmekle kalmamış, bilakis helal kazanç elde etmek için çalışmak her müslümana farzdır" buyurarak kendisine inananları ve bağlananları daima çalışmakla yükümlü kılmış ve çalışmayı ibadet kabul etmiştir. Alınteri dökerken, emek sarfederken kazancın mübarek, rızkın helal olması için öncelikle dikkat edilmesi gerekli hususlar özetle şunlardır: 1-İşini Severek Yapmak Ahlak bilginleri çalışmak konusunda şu ilginç görüşleri ileri sürmüşlerdir: "Çalışmak ile verimli hale dönüştürülemeyen her bilgi boştur, sevgi ile hareketlenmeyen her çalışma kısırdır. Yükselttiğiniz binayı, içinde sevgiliniz oturacakmış gibi ruhunuzun hızıyla yükseltiniz. Tohumları şefkatle ekiniz, ürünleri severek toplayınız. Bütün bunlara sevgilinize bir armağan gözüyle bakınız. Çalışmak, gözle görülebilen bir sevgidir." Evet, gördüğünüz pırıl pırıl yüzler, ter içinde de olsa içten gülümserler. Çalışırken, kıvançla sohbet eden insanların bakışları, sesleri ve nefesleri yorgunluktan yakınmıyor. Gönlündeki sevgi gücünü, yaptığı işin türüne yansıtan insanlarda bütün vücudu saran bir heyecan vardır. Sevgisizliğin ve umutsuzluğun yorgunluğu ise yorgunluğun en dayanılmazıdır. 2-Zaman Bilinci İnsanın çalışma hayatında zaman kavramının önemi tartışılamaz. Özellikle endüstri, teknoloji ve modern çağın gereklerine uyum sağlamak isteyen her fert ve toplum, önce "zaman bilinci"ni elde etmek zorundadır. Çünkü plan, program ve zaman dilimlerine göre hesaplanmış her iş, ancak kendisine tahsis edilen süre içinde hizmete dönüşebilir. Sosyologların yaptıkları bir araştırmada, ileri memleketlerde işlerin çok önceden zamana göre (yıl, ay, hafta, gün, saat ve dakika gibi) planlanıp yapıldığı, geri kalmış ülkelerde ise zuhurata ve tesadüflere tabi olarak iş ve üretimin elde edildiği tespit edilmiştir. Ne yazık ki son yıllarda, doğu ile batı arasındaki zaman anlayışında, doğulu insanın aleyhine olmak üzere büyük uçurum meydana gelmiştir. Olaya inanç açısından yaklaştığımızda sonuç daha da vahim olmaktadır. Çünkü büyük çoğunluğu müslüman olan Asya kıtasındaki toplumlar, İslam prensipleri çerçevesinde zaman kavramı bilincini ve kültürünü yeterince pratik hayata geçirememişlerdir. İki binli yıllara girdiğimiz şu günlerde İslam aleminin bulunması gereken mevkide olduğunu söylemek mümkün değildir. Asli kaynaklarımız olan Kur'an ve sünnetin zaman kavramına, planlı ve disiplinli çalışma hususundaki ikaz ve

işaretlerine göz atmakta yarar görüyorum. 3-İşçinin Görev ve Hakları Bütün bunların ışığında İslam'ın, işçi için belirlenen temel görevleri şöyle sıralamak mümkündür: Eğer aksi zikredilmemişse işini kendisi yapacaktır.(Mecelle, mad. 571.) Belirlenen süre (mesai) içinde sürekli çalışacaktır.(Mecelle, mad. 425.) İşini sağlam ve güzel yapacaktır. Çünkü, "Kul bir iş yaptığı zaman, Allah kulun, işini iyi ve sağlam yapmasını sever." (Keşfü'l-Hafa, ll. 245-246) Kendisine emanet edilen malları, malzemeyi ve araçları iyi kullanacaktır. En iyi işçi güvenilir olandır.(Kasas, 26.) قَالَ النَّبِىَّ - صلى الله عليه وسلم - الْخَازِنُ الأَمِينُ الَّذِى يُؤَدِّى مَا أُمِرَ بِهِ طَيِّبَةً نَفْسُهُ أَحَدُ الْمُتَصَدِّقَيْنِ Gönül hoşluğu ile görevini yerine getiren görevli Allah rızası için sadaka veren kimsenin mükafatını alır. (Buhari, Sahih, İcare, 1) Görevler ve sorumluluklarla haklar birbirinin ayrılmaz parçalarıdır. Sosyal hayatta olduğu gibi iş hayatın da haklar ve sorumluluklar dengesinin korunması huzur ve düzenin kaçınılmaz gereğidir. İşini yapan, sorumluluklarını yerine getiren işçinin en temel hakkı ücrettir. Kur'an, herkese kazandığının tam olarak ödeneceğini genel bir prensip olarak şöyle tespit eder:
وَلِكُلٍّ دَرَجَاتٌ مِّمَّا عَمِلُوا وَلِيُوَفِّيَهُمْ أَعْمَالَهُمْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ Herkese işlediklerinin karşılığı tam olarak ödenir, Onlara zulmedilmez. (Ahkaf, 19) 4-İşverenin Görevleri a-İşveren işçisinin hamisidir Dinin, kişiler arası ilişkilerin temeline yerleştirdiği kul hakkı düşüncesi, işçi işveren ilişkilerinde de en önde tutulması gereken ilk prensiptir. Allah katında hem işçi, hem işveren kul olma noktasında birleşirler. Bu sebeple her iki taraf da, birbirinin hakkını üzerine geçirmeme konusunda duyarlı olmak zorunda bulunduğunu, aksi yönde bir davranışın onu zalim durumuna düşüreceğini hatırından çıkarmaz. Bilir ki وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن

نَّصِيرٍ "Zalimlerin hiç bir yardımcısı yoktur." (Hac, 71.) İşveren sermayeyi elinde bulundurduğu için güçlü taraftır. Bu sebeple, işçi-işveren ilişkilerinde ilk akla gelen şey işçinin korunmaya muhtaç bir konumda olduğu düşüncesidir. Bundan dolayı da işçi hakları her zaman gündemdedir. Karşılıklı hak ve görevler açısından taraflar arasında bir fark yoktur. İslam, sermaye sahibine her fırsatta bir emanetçi olduğunu, malının gerçek sahibinin Allah olduğunu, o mallarda fakirlerin de hakkı bulunduğunu hatırlatır. Burada amaç, maddi gücün insan ruhuna sindireceği tahakküm ve zorbalık temayüllerini törpülemek, kendisinin de ölümlü olduğu bilincini diri tutmaktır. İslam, sermayeyi, sahibi eliyle topluma yönelik hale getirdiği gibi, sermaye sahibini, işvereni de, işçi ile ilişkileri açısından, patrondan çok bir baba, bir koruyucu konumuna getirmeyi hedefler. Bu tutumu, onun ahlaki bir davranışı haline getirmeye çalışır. İşçi-işveren ilişkilerinin, kul-Allah ilişkilerine de yansıdığını vurgular ve kulun Allah katında değerini artırdığını ifade eder. Hz. Peygamber'in bize yansıttığı şu tablo bu konuda oldukça dikkat çekici bir örnektir: Üç arkadaş yolculukları sırasında yağmura tutulurlar ve bir mağaraya sığınırlar. Derken yuvarlanan bir kaya gelir mağaranın ağzını kapatır. İçinde bulundukları durumu aralarında görüştüler ve içlerinden birisi; "Bizi bu durumdan Allah'tan başka kimse kurtaramaz. Herbirimiz yapmış olduğumuz iyi bir işi anarak Allah'a yalvaralım, belki kurtuluruz", dedi. Herbirisi söylendiği şekilde dualarını yaptılar. Herbirinin duasından sonra taş biraz aralandı. Nihayet üçüncüsü: "Allah'ım! (biliyorsun ki) ben bir keresinde ücretle bazı işçiler çalıştırdım. Ücretlerini verdim. Ancak biri ücretini almadan gitti. Ben de onun ücretini (ticaret yaparak) çoğalttım. Öyle ki ücreti bir servete dönüştü. Bir zaman sonra o işçi geldi ve bana, 'Ey Allah'ın kulu, ücretimi ver' dedi. Ben de ona, 'şu gördüğün deve, koyun, sığır ve (onlara bakan) köleler hep senin ücretinden meydana gelmiş bir servettir' dedim. Adam, 'Ey Allah'ın kulu, benimle alay etme! dedi. Ben de ona, 'Hayır, seninle alay etmiyorum, (malını al, götür)' dedim. Derken o bunların hepsini sürüp götürdü. Bunlardan bir şey bırakmadı'. Ey Rabbim! Bunu senin rızanı isteyerek yaptıysam şu kaya parçasıyla bunaldığımız şu darlıktan bizi kurtarır" diye dua etti. Kaya tamamen açıldı. Yürüyüp gittiler. (Buhari, İcare, 2) İslam işverenden, işçinin patronu değil; babası ve koruyucusu olmasını istiyor. Bu ilkelerin uygulanması, iş dünyasının iki kesimi arasındaki kutuplaşmaları en aza indirecek, çalışma barışının daha kolay sağlanmasına yardım edecektir. (Diyanet Derg.124/32)   b-Emeğin karşılığını geciktirmeden verir Genellikle emekçilerin geçim kaynağı ücret gelirleri olduğundan bu amacın gerçekleşmesi büyük önem arz etmektedir. Ücret, işçi tarafından hak edilişinden itibaren işverenin üzerinde emanet mal niteliğini taşır. Bu nedenle meşru bir mazeret bulunmadığı sürece, işverenin, ücreti zamanında ödememesi, ya da eksik ödemesi emanete tecavüz olarak değerlendirilmiştir. Böyle davrananların kıyamet gününde Allah'ın hasmı olacakları vurgulanmıştır. Nitekim bir hadis-i kudside, işçi hakkının kendi hakkı gibi olduğunu bildiren Allah, işçinin hakkını ödemeyenler için, قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه

وسلم
ثَلاَثَةٌ
أَنَا
خَصْمُهُمْ
يَوْمَ
الْقِيَامَة&#16
16; وَمَنْ
كُنْتُ
خَصْمَهُ
خَصَمْتُهُ
يَوْمَ
الْقِيَامَة&#16
16; رَجُلٌ
أَعْطَى بِى
ثُمَّ غَدَرَ
وَرَجُلٌ
بَاعَ حُرًّا
فَأَكَلَ
ثَمَنَهُ
وَرَجُلٌ
اسْتَأْجَرَ
أَجِيرًا
فَاسْتَوْفَ&#16
09; مِنْهُ
وَلَمْ
يُوفِهِ
أَجْرَهُ Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır: "Üçü kişi vardır ki kıyamet günü ben onların düşmanı olacağım. Bir şey verip hilede bulunan, hür bir kişiyi satarak değerini yiyen, bir işçi tutup ücretini ödemeyen kimseler. (İbn Mace, Ruhun, 4) "Onların hasımı bizzat benim.' buyurmuştur. Yine Hz.Peygamber
قَالَ
رَسُولُ
اللَّهِ -صلى
الله عليه
وسلم- «
أَعْطُوا
الأَجِيرَ
أَجْرَهُ
قَبْلَ أَنْ
يَجِفَّ
عَرَقُهُ. 'İşçinin hakkını alnının teri kurumadan veriniz.' derken de aynı noktaya işaret etmiştir. (İbn Mace, Ruhun, 4) İşçi İşveren İlişkileri ve İslam İslâm, işçiye takatinin üstünde iş verilmemesini, işverenin onu evladı veya kardeşi gibi görmesini, temel ve tabiî haklarına saygılı olmasını ister. İşçi-işveren ilişkilerini ve bu konuya İslâm'ın bakışını ela alınca ister istemez ortak ve temel kavram olan işten veya işin önemninden kısaca bahsetmeliyiz. Sonra da işçi ve işverenin karşılıklı hak ve sorumluluklarını (ilişkilerini) ele almalıyız. Buna

göre; 1- İşin önemi İş, her canlı için önemli ve gerekli bir uğraştır. Bu uğraşı sayesinde üretim yapılır, insan mutlu, Allah memnun olur ve emek değer kazanır. Unutmayalım ki, dünyamız bile hareket halindedir. Hareket ise bir iş ve çalışmadır. İş yapmak ise bizi yaratan Allah (c.c.)'ın ezelî ve ebedî kanunudur. كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ "O, her an bir yaratma hâlindedir." (Rahman, 29) Yani bir şey inşa etmekte, iş yapmaktadır. Yüce Rabbimiz hakkında, Kur'an-ı Kerim bizi böyle bilgilendirirken insan hakkında da وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَى “İnsan için kendi çalışmasından başkası yoktur." (Necm, 39) buyurmakta ve bizlere iş yapmayı, üretmeyi, çevremize, insanlığa faydalı olmayı emretmektedir. İnsan çalışıp iş yapınca açılır, dinçleşir ve üretmenin zevkini tadar. İş yapmamak –tembellik ise kurdun ağacı çürüttüğü gibi, insanın bedenini ve ruhunu çürütür ve çökertir. Merhum Mehmet Akif Ersoy ne güzel dile getirmiştir: "Kim kazanmazsa bu dünyada bir ekmek parası, Dostunun yüz karası düşmanın maskarası.” Yine Akif; “Çalış dedikçe şeriat, çalışmadın durdun.” diyerek tembelliğin yüz karası bir davranış ve İslâm'ın emrine aykırılık olduğunu belirtmiştir. 2- İşçi ve işverenin karşılıklı hak ve sorumlulukları Aşağıda tadât edilecek hususlara karşılıklı olarak riayet edildiğinde işçi ve işveren ilişkilerinin daha düzeyli ve düzenli bir hâle geleceği veya en azından buna yardımcı olacağı kanaatindeyiz. A- İşçinin hak ve sorumlulukları a) Ücret hakkı İşçinin en büyük hakkı İslâm zaviyesinden hiç şüphesiz ücret hakkıdır ve bu hakkın korunmasıdır. Ücret, işçiye harcadığı enerji ve emeği karşılığı verilen para veya para karşılığı bedeldir. “Bir işçi çalıştırdığında ücretini ona bildir.” (Nesai, Eyman Ve'n-Nuzur: 44, Çağrı Yay.İst.) Bu, onun için o kadar önemlidir ki, İslâm hukukuna göre “ücretini alıncaya kadar elindeki işverene ait malı hapsederek vermekten imtina edebilir." Hatta, "ücret olarak kararlaştırılan paranın açık değer kaybına uğraması hâlinde işverenin ödemede paranın eski satın alma gücünü koruyucu bir artış yapması gereklidir.” (T.D.V. İsl. Ans. c. 21, s. 387, İst. 2000) Ayrıca işçi çalışırken helâl kazanmanın, çoluk çocuğuna helâl yedirmenin sorumluluk ve şuurunda olmalıdır. Bu nokta dinimizde temel bir değer taşır. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.): “Ey Enes, Helâl kazan, duan kabul olur; zira kişi ağzına haram bir lokma götürürse, kırk gün duası kabul olmaz.” buyurmuştur. (K.Miras, Tecrit Tercümesi,6-357, Başbakanlık Basımevi, Ank. 1978) Bu uyarılar karşısında dikkatli ve özenli olunmalı ve haram lokmanın (kazancın) ibadetleri nasıl olumsuz etkilediği düşünülmelidir. b) İşini iyi ve sağlam yapmak İşçi yaptığı işi iyi ve sağlam yapmak zorundadır. Çünkü bu onun en temel sorumluluğu ve aldığı işi ifasıdır. Bu açıdan hile ve aldatma yapamaz. İş esnasında kendi işinde çalışıyormuş gibi davranmak, dürüst olmak, فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ “Emrolunduğun gibi

dosdoğru ol.” (Hud, 112) prensibine uymak, işini sağlam yapmak ve kendine verilen araç-gereçleri korumak zorundadır. Allah (c.c.), her şeyi sağlam yapmış ve kulun da böyle yapmasını istemiştir. صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي أَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ “(Bu) her şey; sapasağlam yapan Allah’ın sanatıdır.” (Neml, 88) Yine Kur’an-ı Kerim; فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ “Çalışanların ücreti ne güzeldir.” (Zümer, 74) ifadesiyle çalışıp üretene emeğinin karşılığının Allah (c.c.) tarafından en iyi bir şekilde verileceğini açıkça deklâre etmiştir. c) Güvenliği İşçinin işveren tarafından güvenliğinin sağlanması kendinin sorumluluğu, işçinin de hakkıdır. İşyerindeki diğer işçi arkadaşlarıyla huzur ve güven içinde iyi geçinmesi, anlayışlı olması ve zaman israfı yapmaması, görev ve sorumluluğu kapsamındadır. B- İşverenin hak ve sorumlulukları a) Işveren işçinin ücretini işin bitiminde vermelidir. “İşçiye ücretini alın teri kurumadan veriniz.” (İbn Mace, Ruhun, 4, Çağrı Yayınevi, İst. 1981) hadisi, İslâm’ın iş hayatına sunduğu her işverenin ilke edinmesi gereken ve darbı mesel hâlini almış mükemmel bir kuraldır. Bu kurala uymak işverenin birinci derecede sorumluluğudur. b) İşi ehliyetli ve liyakatli olana vermelidir. Çünkü İslâm nazarında işin bizzat kendisi emanettir ve emaneti ehline vermek Kur'an’ın talimatıdır. Allah size mutlaka, إِنَّ اللّهَ يَأْمُرُكُمْ أَن تُؤدُّواْ الأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا “Emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adaletle hükmetmenizi emreder.” (Nisa, 58) Hem işçiyi hem de onun haklarını korumalıdır. Bu husus da işverenin sorumluluğu cümlesindendir. İşveren, işçinin bedenini zarar görmekten koruyacağı gibi onun sahip olduğu diğer (maddî-manevî) haklarını da korumalıdır.

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler